

Sygn. akt II Ca 168/14

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2014r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Barbara Nowicka

Sędziowie: SO Aleksandra Żurawska

SO Longina Góra

Protokolant: Agnieszka Ingram

po rozpoznaniu w dniu 8 kwietnia 2014 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku **K. S.**

przy udziale **Z. S. i E. S.**

o **dział spadku po A. S.**

na skutek apelacji uczestników postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Świdnicy

z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. akt I Ns 604/12

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać

do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Świdnicy.

Sygn. akt II Ca 168/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 5 grudnia 2013r. Sąd Rejonowy

w Świdnicy w sprawie z wniosku K. S.przy udziale E. S.i Z. S.ustalił, że w skład spadku po A. S.wchodzi: (...)część prawa własności nieruchomości położonej w Ł.przy ul. (...)składającej się z działki gruntu nr (...)stanowiącej gospodarstwo robotnicze z budynkami o wartości 250.000zł i (...)część prawa własności samochodu ciężarowego marki K., typ(...)

nr rej. (...) o wartości 5.600zł , tj. majątek o łącznej wartości 255.600zł.

Dokonał działu spadku obejmującego opisane wyżej składniki w ten sposób, że przyznał na wyłączną własność uczestniczące postępowania E. S.(...) część prawa własności nieruchomości położonej w Ł.

o wartości 250.000zł a uczestnikowi postępowania Z. S.(...) część prawa własności samochodu ciężarowego o wartości 5.600zł.

Zasądził od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy kwotę 83.333zł tytułem spłaty jego udziału w (...) części prawa własności nieruchomości, płatną w dwóch ratach po 41.666,50, pierwsza rata płatna do 31 marca 2014r. , zaś druga płatna do 30 czerwca 2014r. z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia płatności.

Zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawcy i uczestniczki E. S.tytułem spłaty ich udziałów w (...) części prawa własności samochodu ciężarowego kwoty po 1.867zł płatne w terminie do 31 stycznia 2014r.

z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności.

Ponadto orzekł o wydatkach poniesionych tymczasowo ze środków Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego w Świdnicy.

Sąd Rejonowy ustalił, że:

spadek po zmarłej dnia 12 maja 2008 r. A. S.nabyli mąż, uczestnik Z. S.oraz dzieci, wnioskodawca K. S.i E. S.po (...).

W skład spadku wchodzi(...) części prawa własności nieruchomości w postaci gospodarstwa robotniczego z zabudowaniami, składającej się z działki nr (...), położonej w Ł.przy ulicy (...). Pozostały udział we własności nieruchomości należy do uczestnika Z. S..

Wartość powyższego prawa własności nieruchomości wynosi 500.000 zł, w tym część działki z zabudowaniami wynosi 270.000 zł, zaś pozostała część działki 226.000 zł.

W skład spadku wchodzi udział w wysokości (...) w prawie własności samochodu marki K. (...)o nr rej. (...)o wartości według stanu technicznego na maj 2008 r. 11.200 zł.

Wnioskodawca proponował uczestnikom, że w ramach działu spadku wydzielił mu część niezabudowanej części nieruchomości, na której się wybuduje, ale uczestnicy nie wyrazili na to zgody.

Pismem z dnia 19 kwietnia 2012 r. wnioskodawca wskazał propozycję dokonania działu spadku oraz wezwał uczestników do wskazania przedmiotów, wchodzących w skład spadku wraz z ich wartością.

Uczestnik Z. S. w piśmie z dnia 27 kwietnia 2012 r. nie zgodził się na proponowany sposób działu spadku.

Wnioskodawca prowadzi działalność gospodarczą i otrzymuje miesięczny dochód w wysokości 5.000 zł, prowadzi wspólne gospodarstwo z niepracującą żoną, nie ma nikogo na swoim utrzymaniu, nie ma zgromadzonych oszczędności. Wnioskodawca nabył nieruchomość gruntową, na której postawił budynek, obecnie w stanie surowym.

Uczestnik prowadził działalność gospodarczą w postaci zakładu kamieniarskiego, którą zakończył parę lat po śmierci spadkodawczyni. Uczestniczka obecnie nie pracuje, odbywa rehabilitację po wypadku, któremu uległa około roku temu. Uczestniczka ma na utrzymaniu dwoje małoletnich dzieci, mąż pracuje w Niemczech. Uczestniczka jest właścicielką nieruchomości, położonej w L., zabudowanej budynkiem letniskowym.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sad Rejonowy dokonał działu spadku po A. S., po ustaleniu jego składu, przyznając udział we współwłasności nieruchomości E. S., udział we współwłasności samochodu Z. S. oraz zasądzając od tych uczestników na rzecz wnioskodawcy spłaty.

Sąd wskazał, że pomiędzy uczestnikami nie było sporu, co do składu spadku, należy też uznać, że przyjęli wartości przedmiotów spadkowych, ponieważ ostatecznie nie kwestionowali opinii biegłych.

Sąd, biorąc pod uwagę, że całością spadku dysponowali i nadal dysponują uczestnicy, uznał, że zasadne będzie przyznanie im przedmiotów spadkowych. Z racji tego, że uczestniczka zamieszkuje z dziećmi w przedmiotowej

nieruchomości i wobec stanowiska uczestnika o przyznaniu jej udziału spadkowego w nieruchomości, Sąd przyznał jej spadkowy udział w prawie własności nieruchomości.

Wobec, zaś faktu, że uczestnik wyłącznie korzysta ze spadkowego samochodu marki K., udział w jego prawie własności został mu przyznany.

Sąd zasądził od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy kwotę 83.333 zł tytułem spłaty jego udziału w (...)prawa własności nieruchomości, ustalając tę wartość , jako (...) część wartości tego udziału. Wobec wniosku uczestnika, Sąd nie zasądzał na jego rzecz od uczestniczki dopłaty do jego udziału w spadku.

Sąd zasądził też od uczestnika na rzecz wnioskodawcy i uczestniczki kwoty po 1.867 zł tytułem spłaty i dopłaty do ich udziałów w spadku.

Sąd rozdzielił spłatę udziału wnioskodawcy przez uczestniczkę na dwie raty w kwotach po 41.666, 50 zł, pierwszą płatną do 31 marca 2014 r., drugą do 30 czerwca 2014 r. wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności. Sąd miał na uwadze, że uczestniczka powinna była się liczyć z koniecznością spłaty wnioskodawcy, poza tym uczestnik zaproponował jej pomoc w dokonaniu tej spłaty, posiada ona także majątek w postaci nieruchomości zabudowanej, pozwalającej na uzyskanie środków na dokonanie spłaty.

Sąd określił uczestnikowi termin do 31 stycznia 2014 r. na dokonanie spłaty i dopłaty udziałów wnioskodawcy i uczestniczki, uznając ten termin za wystarczający na zgromadzenie przez niego tych środków, a jednocześnie zabezpieczający interesy pozostałych spadkobierców.

Apelację od powyższego postanowienia wnieśli uczestnicy postępowania zaskarżając je w części tj. w pkt I. 1 (w zakresie wartości udziału w (...) we współwłasności nieruchomości) oraz w pkt II – VIII i zarzucając mu:

1) naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik postępowania – art. 622§1 kpc w zw. z art. 688 kpc przez zaniechanie przez Sąd podjęcia choćby próby nakłaniania uczestników postępowania do zgodnego przeprowadzenia podziału; art. 623 kpc w zw. z art. 688 kpc przez uchylenie się Sądu od dokonania podziału masy spadkowej w naturze, chociaż zachodziły oczywiste warunki do zastosowania tej zasady; art. 328§2 kpc w zw. z art. 13§2 kpc przez niedokładne przytoczenie w uzasadnieniu postanowienia kształtu ostatecznego stanowiska uczestników w odniesieniu do sposobu dokonania działu spadku zawartego w ich piśmie procesowym z 6 listopada 2013r. oraz zaniechanie wskazania motywacji odstąpienia od zasady dokonania podziału masy spadkowej w naturze;

2) naruszenie przepisu art. 233§1 kpc poprzez naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przez ustalenie, że wartość prawa własności nieruchomości wynosi 500.000zł a wartość udziału w (...) we współwłasności nieruchomości 250.000zł, podczas gdy w świetle opinii biegłego wchodzące w skład nieruchomości części działki mają wartość 270.000zł i 226.000zł tj. łącznie 496.000zł, stąd wartość udziału wynosi 248.000zł; wnioskodawca proponował im, by w ramach działu spadku wydzielili mu część niezabudowanej części nieruchomości celem posadowienia tam domu, a ci mieli odmówić, podczas gdy oni temu zaprzeczyli a w piśmie wnioskodawcy z 19 kwietnia 2012r. brak jest takiej propozycji.

Wskazując na powyższe zarzuty wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy w zaskarżonej części do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu lub o zmianę tego postanowienia i dokonanie działu spadku zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 623 kpc w zw. z art. 688 kpc.

Sąd Okręgowy rozpoznając apelację zważył co następuje:

Apelacja podlegała uwzględnieniu a jej zarzuty naruszenia przez Sąd Rejonowy prawa procesowego art. 623 kpc w zw. z art. 688 kpc oraz art. 622§1 kpc poprzez ich niezastosowanie w sprawie, co doprowadziło do konsekwencji do rozstrzygnięcia , które nie uwzględnia w sposób racjonalny interesów wszystkich spadkodawców są trafne.

Zgodnie z art. 688 kpc do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, w tym art. 618 kpc i następane.

Przede wszystkim sami spadkobiercy winni wskazać sposób działu spadku, a jeśli nie ma między nimi zgody, to sąd powinien w toku postępowania nakłaniać spadkobierców do zgodnego przeprowadzenia działu (art. 622§1 kpc).

Z treści art. 211 kc i art. 623 kpc wynika, że podział fizyczny jest podstawowym sposobem zniesienia współwłasności (działu spadku) preferowanym przez ustawodawcę, co oznacza, że w sytuacji gdy zniesienie współwłasności następuje z mocy orzeczenia sądu, to powinien on brać pod uwagę przede wszystkim ten sposób wyjścia z niepodzielności, chyba, że żaden ze współwłaścicieli nie jest nim zainteresowany. Jest to najbardziej sprawiedliwy i korzystny dla wszystkich spadkobierców sposób o ile majątek spadkowy da się podzielić.

W rozpoznawanej sprawie uczestnicy postępowania wnosili zgodnie z wnioskodawcą by dokonać działu spadku w ten sposób, że przyznać E. S.(...) część prawa własności nieruchomości położonej w Ł.z obowiązkiem spłaty udziału K. S., zaś Z. S.(...) część prawa własności samochodu ciężarowego z obowiązkiem spłaty udziałów pozostałych spadkobierców.

Wnioskodawca od początku postępowania sądowego nie był zainteresowany podziałem w naturze i domagał się spłaty swojego udziału w spadku po matce.

Spór między uczestnikami toczył się o wartość majątku spadkowego i w sytuacji gdy biegły powołany przez Sąd Rejonowy do wyceny nieruchomości oszacował jej wartość na kwotę, która zdaniem skarżących była zawyżona, co wiązało się z obowiązkiem uczestniczki zapłaty na rzecz wnioskodawcy spłaty przekraczającej jej możliwości finansowe, uczestnicy w piśmie procesowym z 6 listopada 2013r. zgłosili trzy propozycje działu spadku, z czego dwie były nowe.

Wprawdzie skarżący nie stawili się na rozprawę 21 listopada 2013r. bez usprawiedliwienia, bo jak przyznał na rozprawie apelacyjnej ich pełnomocnik, on doradził im niestawiennictwo, niemniej Sąd Rejonowy winien rozważyć zgłoszone w tym piśmie propozycje pod kątem interesów gospodarczych poszczególnych spadkobierców i szczegółowo przesłuchać wnioskodawcę na tę okoliczność, a nie poprzestać wyłącznie na jego zeznaniach, z których wynikało, że interesuje go wyłącznie spłata swojego udziału w spadku, ponieważ w spadkowej nieruchomości mieszkają tylko uczestnicy a on nabył działkę budowlaną na której rozpoczął budowę domu.

Ustalenia Sądu I instancji co do tego, że wnioskodawca proponował uczestnikom po śmierci matki, by wydzielili mu część niezabudowanej nieruchomości pod budowę domu, nie znajdują potwierdzenia w materiale dowodowym, w szczególności, wbrew ustaleniom Sądu, taka propozycja nie padła ze strony wnioskodawcy w piśmie z 19 kwietnia 2012r. jego pełnomocnika skierowanym do uczestników.

Uwagi Sądu uszło, że przedmiotową sprawę winien prowadzić jako postępowanie o dział spadku po A. S.i o podział majątku wspólnego spadkodawczyni i Z. S., który jest współwłaścicielem nieruchomości i samochodu w (...) części. Widział taką potrzebę pełnomocnik wnioskodawcy, który później wstąpił do sprawy, zaś pełnomocnik uczestników nie, pomimo, iż część ich propozycji zakładała zniesienie współwłasności całej nieruchomości, chociaż nie zostało to w sposób jasny i precyzyjny sformułowane w tym piśmie procesowym z 6 listopada 2013r. Jednakże rzeczą Sądu było albo odebranie stanowczego oświadczenia pełnomocnika uczestników w tej materii albo odroczenie rozprawy celem ponownego wezwania uczestników do stawiennictwa, o co wnioskował ich pełnomocnik.

Ostateczne sprecyzowanie stanowisk uczestników co do sposobu działu spadku miało bowiem istotne znaczenie dla dalszego toku postępowania dowodowego.

Z opinii biegłego sądowego M. A. wynika, że cała działka nr (...) o obszarze 0,8500 ha stanowiąca gospodarstwo robotnicze z budynkami, zgodnie z obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dla

obszaru wsi Ł. składa się z dwóch części, jednej o powierzchni 25 arów przeznaczonej pod zabudowę zagrodową i mieszkaniową jednorodzinną i drugiej o powierzchni 60 arów stanowiącej tereny użytkowane rolniczo.

Istnieje więc możliwość geodezyjnego podziału działki (...) na dwie bądź trzy odrębne działki (pole uprawne można również podzielić na dwie działki) w zależności od stanowiska uczestników postępowania. Zniesienie współwłasności nieruchomości pomiędzy spadkobiercami przez fizyczny podział, który odzwierciedlałby ich udziały w spadku i dotychczasowy sposób korzystania z niej wydaje się podziałem racjonalnym, gdyż znacząco obniżałby wysokość dopłat (spłat) należnych poszczególnym uczestnikom, co ma istotne znaczenie dla E. S., bo to od niej Sąd zasądził spłatę na rzecz wnioskodawcy w kwocie 83.333 zł w zaskarżonym postanowieniu. Jeżeli istnieje prawna i fizyczna możliwość podziału nieruchomości to Sąd powinien dążyć, zwłaszcza jeśli taka jest wola części uczestników, do zniesienia współwłasności majątku spadkowego w naturze (art.211 kc). Nie sprzeciwia się temu okoliczność, że uczestnicy są skłóceni z wnioskodawcą ani to, że K. S. nabył inną nieruchomość-działkę budowlaną, skoro grunt, który miałby mu ewentualnie przypaść, jest gruntem rolnym (vide: postanowienie Sadu Najwyższego z 15 marca 2013r. V CSK 168/12. Lex nr 1331376).

Zatem jeśli Sąd Rejonowy dokonał działu spadku w sposób nie uwzględniający interesu społeczno-gospodarczego wszystkich uczestników to nie rozpoznał istoty sprawy, co powoduje konieczność uchylecia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy winien wyjaśnić wszystkie powyższe okoliczności, w pierwszej kolejności odebrać od wszystkich uczestników ostateczne oświadczenia co do sposobu działu spadku połączonego z podziałem majątku wspólnego spadkodawczyni i Z. S., w oparciu o dowody przedstawione przez wnioskodawcę i uczestników.

W przypadku podziału działki nr (...) koniecznym będzie opracowanie przez biegłego geodetę projektu podziału z zaznaczeniem na planie sporządzonym według zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 17 września 2001r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbiorów dokumentów (Dz.U. nr 102 poz.1122 ze zm.).

Słusznie zarzucają też skarżący, iż przy ustalaniu wartości spadkowej nieruchomości Sąd nie powinien zaokrąglić za biegłym wartości całej nieruchomości i jej poszczególnych części do 500.000 zł, skoro biegły oszacował jej wartość na 496.000 zł.

Dopiero tak zebrany materiał dowodowy podda wnikliwej ocenie i wszechstronnie go rozważy stosownie do art.233 kpc.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy z mocy art.386§4 kpc w zw. z art.13§2 kpc uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Świdnicy.